

رویگردی جامعه شناسانه به جایگاه

علمای محراب نشین
انتظارات و راهکارها

بر اساس منابع اهل سنت

تحقیق و تألیف:

محمد احمدیان

سرشناسه	احمدیان، محمد، ۱۳۴۳-
عنوان نام پدیدآور	رویکردی جامعه‌شناسانه به جایگاه علمای محراب‌نشین، انتظارات و راهکارها، تحقیق و تألیف محمداحمدیان
مشخصات نشر	سنندج، مدارا ۱۳۹۱
مشخصات ظاهری	۱۱۱ ص
شابک	۹۷۸-۹۶۴-۹۰۸۰۵-۸-۱
فهرست نویسی	فیا :
موضوع	جامعه‌شناسی اسلامی، روحانیت؛ فعالیت‌های سیاسی
رده‌بندی دنگره	BP: ۲۳۰ الف ۹۳۸۹
رده‌بندی دیویی	۲۹۷/۴۸۳
شماره کتابشناسی ملی	۰۶۱۳۸۰۲۰

شناسنامه کتاب

نام کتاب	علمای محراب‌نشین انتظارات و راهکارها
تحقیق و تألیف	محمد احمدیان
ناشر	مدارا
نوبت چاپ	چاپ اول ۱۳۹۱
تیراژ	۱۰۰۰ جلد
شابک	۹۷۸-۹۶۴-۹۰۸۰۵-۸-۱
حروف چینی	امید مقدس
قیمت	۳۵۰۰ تومان

مرکز پخش:

سنندج، پاساژ عزتی، انتشارات آراس

تلفن: ۰۸۷۱-۲۲۲۸۳۴۱

چاپ و نقل قول با ذکر منبع و مأخذ جایز است.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۷	مقدمه

فصل اول:

انواع جامعه و ویژگی‌های آنها

۱۱	انواع جامعه
۱۲	الف: جامعه‌ی مدنی
۱۲	ویژگی‌های روان‌شناختی شهروندان جامعه‌ی مدنی
۱۴	ب) جامعه‌ی توده‌ای
۱۵	انواع جامعه‌ی سیاسی
۱۵	۱- جامعه‌ی سیاسی تکثرگرا
۱۵	۲- جامعه‌ی سیاسی بسته‌ی سنتی
۱۶	۳- جامعه‌ی سیاسی نیمه سنتی و غیرتوده‌ای
۱۶	۴- جامعه‌ی سیاسی بسته‌ی توده‌ای
۱۶	۵- جامعه‌ی سیاسی سرکوبگر غیرتوده‌ای
۱۷	۶- جامعه‌ی سیاسی سرکوبگر توده‌ای

فصل دوم:

لایه‌های جامعه و انتظارات آنان از علماء

۱۹	رسالت مبلّغین
۲۹	توده‌ی مردم، اولین گروه جامعه
۲۹	انتظارات این طیف اجتماعی
۳۱	راهکارها:

فصل سوم:

روشنفکران دینی و سکولار و انتظارات آنان

۳۹	روشنفکران دینی و سکولار و انتظارات آنان
۴۰	الف: روشنفکران دینی
۴۰	انتظارات روشنفکران دینی
۴۱	راهکارها در مقابل انتظارات روشنفکران دینی
۴۷	حقیقت انکار ناپذیر
۵۰	ب: روشنفکران سکولار
۵۲	انتظارات روشنفکران سکولار با توجه به مبانی فکریشان
۵۳	راهکارها، در مقابل انتظارات سکولارها
۵۸	دین و دولت
۵۸	تعریف سیاست
۶۲	استدلال مشارکت و عمل سیاسی

فصل چهارم:

جریان‌های دینی و انتظارات آنان از علماء

۶۷	جریان‌های دینی و انتظارات آنان از علماء
۶۸	الف: مذهب گرایان
۶۹	انتظارات این نحله‌ی فکری از علماء
۷۰	راهکارها
۷۷	ب) گروه دوم: نص‌گرایان
۷۹	انتظارات این گروه فکری از علماء
۸۰	راهکارهای حکیمانه در مقابل انتظارات آنان
۸۴	سنت الهی در تغییر و تحول سرنوشت و احوال ملت‌ها

فصل پنجم:

علمای غیرمحرابی

- ۹۳ علمای غیرمحرابی
- ۹۳ انتظارات علمای غیرمحرابی از علماء
- ۹۴ راهکارهای لازم در مقابل انتظارات علمای غیرمحرابی
- ۹۶ آیا دریافت حقوق در مقابل امامت و خطابه صحیح است؟
- ۱۰۰ چه کسی مسئول است؟
- ۱۰۲ سخن آخر
- ۱۰۲ الف) بُعد اجتماعی مسئولیت علماء
- ۱۰۴ ب) بُعد دینی مسئولیت علماء
- ۱۰۸ منابع و مراجع:

بررسی دیدگاه‌های مردم، گروه‌ها و طیف‌های اجتماعی نسبت به علمای محراب نشین، نیازمند دیدگاه جامعه‌شناسانه، نسبت به جامعه‌ی مورد بحث است.

غرب کشور، و کردستان ایران با توجه به حضور فعال جریان‌های فکری و سیاسی، ویژگی خاصی پیدا کرده است. با این ویژگی، شاید در سایر مناطق اهل سنت ایران، چنین ترکیبی وجود نداشته باشد.

از دیدگاه جامعه‌شناسان، «وجود نیروها و گروه‌های اجتماعی به صورت تصادفی پیدا نمی‌شوند، بلکه پیدایش آنها مبتنی بر علایق گوناگونی در درون ساخت جامعه هستند. چنین علایقی معمولاً در حول شکاف‌های اجتماعی شکل می‌گیرد. برخی از جامعه‌شناسان به جای شکاف، از تعارض و تضاد اجتماعی سخن گفته‌اند»^۱. وجود گروه‌ها و شکاف‌های اجتماعی در کردستان ایران و غرب کشور، جای تعجب نیست؛ چون علایق فکری و سیاسی که در منطقه رشد یافته و با سابقه‌ی تاریخی چند دهه، امری طبیعی است.

دکتر حسین بشیریه، یکی از صاحب‌نظران سیاسی و جامعه‌شناسی ایران بر این باور است که: «هیچ جامعه‌ای را نمی‌توان یافت که فاقد

شکاف، یا تنها دارای یک شکاف اجتماعی باشد، معمولاً در جوامع به حکم تقسیم کار، عوامل مربوط به تبار، حَسَب، نَسَب، جنسیت و غیره چندین شکاف وجود دارد^۱. اما شکاف و لایه‌های اجتماعی در کردستان شاید قسمتی به تبار و نژاد برگردد، ولی بقیه شکاف‌ها، فکری و بعضاً ایدئولوژیکی هستند، بنابراین، نوع شکاف موجود، و وجود گروه‌های اجتماعی، تنها یک تعارض نیست، بلکه گاهی تضاد ایجاد نموده است.

انگیزه و هدف از نوشتن این تحقیق، تصحیح و ترمیم رابطه‌ی طیف‌های اجتماعی با علمای محراب‌نشین است. اگر چه این سؤال مطرح می‌شود مگر علماء از چنان جایگاه اجتماعی برخوردارند که طیف‌های مختلف جامعه با آنان روبرو باشند؛ و نیازمند به راهکارها و رویکردهای متناسب با جایگاه آنان، در راستای حفظ ارتباط با آن باشد؟ در جواب می‌توان گفت: بله!

صرف‌نظر از برداشت و قرائت‌های مختلف از دین، و وجود گروه‌های فکری، سیاسی در جامعه؛ وابستگی دینی در جامعه‌ی ما، امری حتمی و غیرقابل انکار است. چون جامعه‌ی ما، جامعه‌ای دینی با رویکردی سنتی است. لذا علماء از منظر اهل دین، مبلغ و نقش پیشرو و رهبری در مسائل دینی داشته‌اند. چون باور دینی در صدر مسائل فرهنگی جامعه قرار گرفته است؛ به تبع آن روحانیت و مبلغین دینی، کماکان آن جایگاه را برای خودشان حفظ کرده‌اند و به همین خاطر علماء، در «غم و شادی» به طور کلی صدرنشین مجلس و محفل می‌باشند. کمتر کسی در

جامعه‌ی ما یافت می‌شود که از وجود آنان، بی‌نیاز باشد.

حضور گسترده و فراگیر باور دینی در میان اقشار جامعه، اختصاص به ایران و جامعه‌ی کردستان ندارد، بلکه این باور در تمام ممالک امروزی، و حتی در گذشته هم آن نقش اکثریتی را در بر گرفته است. چنانچه فیلسوف معروف هنری برگسون گفته است: «جوامعی بوده‌اند که مردمان آنها بدون علوم، فنون و فلسفه؛ اما هیچ جامعه‌ای بدون دیانت پیدا نشده است»^۱.

جامعه‌شناس معروف انگلیسی، آنتونی گیدنز، در فصلی به نام «دین» در کتاب مشهور جامعه‌شناسی خرد، طی آماری به حضور و نفوذ دین، در جوامع غربی اشاره می‌کند. با مقایسه جوامع مطرح شده حضور و گسترش دین در ایران و به ویژه کردستان به مراتب بیشتر از انگلستان است. در این آمار جامعه‌شناسانه، آنتونی گیدنز از جنبش‌های دینی و وابستگی‌های مذهبی نام می‌برد؛ و این گونه اظهار نظر می‌کند:

«اکثریت جمعیت بزرگسال انگلستان در واقع خود را وابسته به یک سازمان مذهبی می‌دانند. در بررسی‌ها تنها حدود ۵ درصد بریتانیایی‌ها گفته‌اند که اصلاً هیچ‌گونه وابستگی مذهبی ندارند، تقریباً ۷۰ درصد کل جمعیت خود را وابسته به کلیسای انگلستان می‌دانستند، هرچند اکثر آنها اگر هم به کلیسا رفته باشند، در تمام عمرشان عملاً بیشتر از چند بار بوده است. در ایالات متحده همچنین بیش از هر کشور صنعتی دیگر، دارای گروه‌های مذهبی بسیار گوناگون است. حدود ۹۰ درصد جمعیت آمریکا

۱- دکتر قرضاوی، وجود الله، ص ۲۲، مکتبه وهبه

مسیحی است، اما به کلیساها و مذاهب گوناگونی تعلق دارد.^۱

آنچه مسلم است، نهاد مسجد چه از منظر دینی، و چه از نظر اجتماعی با قدمت هزار و چهارصد ساله، از بالاترین نقش در میان نهاد‌های مردمی برخوردار بوده است. اصول مدیریت این نهاد مردمی از نظر حقوقی، بنا به درخواست مردم بر عهده‌ی علماء بوده است. لذا تمام انتظارات از این نهاد دینی مردمی، متوجه مدیریت آن می‌گردد. در جوامع اسلامی به طور عام و کردستان به طور خاص، هیچ کسی نیست که با این نهاد و مدیریت آن، سر و کار و ارتباط نداشته باشد. همچنان که پاسگاه محل تولد، محل اعزام برای انجام خدمت سربازی است، مسجد هم آخرین پایگاه اعزام هر انسانی برای سفر آخرت (مرگ) می‌باشد. بنابراین بدون استثناء، وابستگی و ارتباط با نهاد مسجد و مدیریت آن، با وجود نحله‌های فکری، امری مسلم و حتمی است. حال برای برون رفت از خلل پیش آمده؛ که ناشی از تسخیر شدن انتظارات و رفتار طرفین می‌باشد، تصحیح انتظارات و ترمیم ارتباط بین علماء و نحله‌های فکری جامعه، یک ضرورت حتمی می‌باشد. به امید این که این رساله، بستری باشد برای استحکام رابطه‌ی مردم و طیف‌های مختلف جامعه با نهاد مسجد و مدیریت آن. انشاء الله.

سفر - ۱۳۸۸/۷/۱۷

محمد احمدیان